

Vastaanottaja: Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: HE 64/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi

Joustomalli on askel joustavampaan työkyvyttömyyseläkkeiden ja ansioiden yhdistämiseen

Invalidiliitto pitää joustomallia oikeansuuntaisena. Se vähentäisi yksittäisiin suojaosan ylityksiin liittyvää epävarmuutta, helpottaisi työajan tilapäistä lisäämistä ja voisi vahvistaa vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuuksia työskennellä. Vuosittainen joustosumma myös selkeyttäisi ansioiden seurantaa, kun eläke pienenisi vasta jouston täytyttyä.

Invalidiliitto kannattaa sitä, että ammatillisen kuntoutuksen aikaisia ansioita, omaishoidon hoitopalkkiota ja luottamustoimista saatavia tuloja ei oteta huomioon yhteensovituksessa.

Joustosumman tulisi olla korkeampi

Esitetty joustosumma on Invalidiliiton näkemyksen mukaan liian pieni. Se ei mahdollista työajan lisäämistä riittävän pitkäksi ajaksi, jotta henkilö voisi turvallisesti arvioida työkykynsä vahvistumista ja mahdollisuutta siirtyä kokonaan työelämään.

Invalidiliitto esittää, että joustosumma korotetaan vähintään kolminkertaiseksi suojaosaan nähden.

Eläkeoikeutta ei tule lakkauttaa 12 kuukauden jälkeen

Esityksen mukaan täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi työeläkejärjestelmässä osatyökyvyttömyyseläkkeeksi, jos suojaosa ylittyy yhtäjaksoisesti 12 kuukauden ajan. Kansan- ja takuueläkkeen saajalta eläkeoikeus sen sijaan lakkaisi kokonaan. Osatyökyvyttömyyseläkkeessä vastaava määräaika olisi 24 kuukautta.

Ehdotus asettaa kansan- ja takuueläkkeen saajat työeläkkeen saajia heikompaan asemaan. Invalidiliitto pitää eroa perusteettomana ja esittää myös Kelan eläkkeisiin 24 kuukauden määräaika, koska järjestelmässä ei ole osaeläkettä. Ratkaisun tulee turvata toimeentulon jatkuvuus vaihtelevan työkyvyn tilanteissa YK:n vammaisyleissopimuksen 28 artiklan mukaisesti.

Lakiin tulisi sisällyttää myös nopea menettely eläkkeen maksun palauttamiseksi, jos ansiot alenevat tai työkyky heikkenee. Keskeytys turvaisi henkilön aseman ilman, että etuutta maksetaan koko aikatyön rinnalla. Eläkeoikeuden säilyttäminen olisi sekä inhimillistä että hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, sillä se vähentäisi tarvetta hakea eläkettä uudelleen.

Esitetty joustomalli ei ratkaise palkkakehityksestä johtuvia ansiorajan ylityksiä. Osatyökyvyttömyyseläkettä saava voi joutua vähentämään työaikaansa palkankorotuksen vuoksi, vaikka hänen työkykynsä ei muutu. Mallin mukaan hänen ansionsa voisivat nousta ansiorajan yli 24kk:n ajan joustosumman sisällä. Tämän jälkeen hän joutuu jälleen vähentämään työaikaansa, jotta ansiot pysyvät ansiorajan alla eikä hän menetä eläkeoikeuttaan. Tämä heikentää yhdenvertaisia mahdollisuuksia edetä työuralla ja on ongelmallista YK:n vammaisyleissopimuksen 27 artiklan näkökulmasta.

Ennakollinen tieto ja reaaliaikainen seuranta välttämättömiä

Joustomalli kannustaa työntekoon vain, jos henkilö pystyy ennakoimaan ansioiden vaikutukset eläkkeeseensä. Hänellä tulee olla saavutettava ja ajantasainen palvelu, josta näkyvät suojaosa, käytetty joustosumma ja työansioden arvioitu vaikutus. Toimeenpanon on oltava yhdenmukaista, eikä puutteellinen tai viivästynyt neuvonta saa johtaa takaisinerintään tai eläkeoikeuden menettämiseen.

Lain vaikutuksia on seurattava vammaisten henkilöiden näkökulmasta

Invalidiliitto edellyttää uudistuksen suunnitelmallista seurantaan. Uudistusta tulee arvioida erityisesti YK:n vammaisyleissopimuksen 27 ja 28 artiklojen näkökulmasta. Seurantaan tulee osallistaa vammaisia henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä. Havaittuihin kannustinloukkuihin, toimeentulon heikennyksiin ja eläkejärjestelmien perusteettomiin eroihin on puututtava viipymättä.

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Laura Andersson
johtaja, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Lisätiedot: Anne Mäki, asiantuntija, koulutus ja työelämä, anne.maki@invalidiliitto.fi

Invalidiliitto ry on valtakunnallinen järjestö, joka edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten sekä toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on noin 22 000 henkilöjäsentä ja 136 jäsenyhdistystä.